

EL MUSEU ETNOLÒGIC DEL MONTSENY, LA GABELLA (MEMGA):

Una vocació de servei destinada a la difusió, conservació i estudi de la identitat i de la cultura d'un territori, a través del seu patrimoni.

Josep Manuel RUEDA,
Director del MEMGA.

Aquest article fa un breu repàs dels orígens i realitzacions del Museu Etnològic del Montseny, La Gabella (MEMGA), en l'efemèrides del desé aniversari de la realització de les primeres sales, encara que com es veurà la seva història comença abans.

ELS ORÍGENS.

El 20 de novembre de 1975, s'inicià la transició democràtica espanyola. Aquesta data suposà el tret de sortida per una reorganització sense precedents, d'ençà els anys 30, de la societat civil. La participació ciutadana assolí un important grau, que malauradament a l'actualitat s'ha anat desactivant. Dins aquest marc general a l'estat espanyol, Catalunya reactivà una altra lluita, fins aleshores també soterrada, la seva reivindicació nacional. Dins d'aquest àmbit pren especial força la recuperació de la pròpia entitat cultural. Per això la societat s'organitzà en petits grups locals, de gran activitat, que recuperaren història, tradició, llegendes, objectes arqueològics, estris antics... Podríem dir que la societat va sentir la necessitat de recuperar, de conèixer tots aquells elements que conformen una cultura i que contribuïen a trencar l'esforç unificador del franquisme i perquè no també, el del capitalisme; basant-se el primer en la cultura espanyola i el segon en la sa-

xona. El sentiment identitari farà néixer grups que podríem anomenar de ressitència cultural.

Però, això que té a veure amb Arbúcies? Molt, perquè en aquesta vila, a l'any 1979 es formà un d'aquests grups cívics, coincidint amb el primer ajuntament democràtic: el **Grup Recerques d'Arbúcies**. Ells foren els que iniciaren les primeres recerques de patrimoni cultural a la nostra vila i els qui iniciaren la rehabilitació de l'edifici de La Gabella, que a la fi esdevindria la seu de l'actual Museu Etnològic del Montseny i que havia estat adquirit l'any 1973, per l'Ajuntament del moment. Amb tot no podem oblidar el paper de recolzament a aquestes propostes del nou Ajuntament, escollit democràticament. En aquest sentit podem recordar la primera època de la revista *Perxada*, com un moviment protagonitzat per col·lectius semblants i fins i tot coincidents, que portaven una línia paral·lela d'implicació cívica.

La tasca del Grup Recerques quedà passada amb la realització de l'exposició **Xivarris i Silencis**, que seria la precursora del Museu Etnològic del Montseny. Aquesta exposició fou inaugurada l'any 1982.

A partir d'aquí el procés vers la formació del Museu Etnològic del Montseny, La Gabella, s'accelerà. Així el 3 de març de l'any 1983 es creà la Fundació Pública, Museu

Municipal d'Arbúcies, el 26 d'abril se signà conveni entre l'Ajuntament d'Arbúcies i la Generalitat de Catalunya, per a entrar a formar part de la Xarxa de Museus Comarcals, segons ordre del 5 de maig, signada per l'Honorable Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya Sr. Max CANHER i publicada en el DOG núm. 334 del 3 de juny de l'any 1983. De fet el nom de museu Etnològic del Montseny, La Gabella no s'aprovarà pel ple d'Arbúcies fins el 28 de juliol de 1993 i no s'entrarà en el registre d'entitats Locals de Catalunya, com a Organisme Autònom Administratiu de l'Ajuntament d'Arbúcies fins el 14 de febrer de 1994.

LES REALITZACIONS MUSEOGRÀFIQUES.

De l'any 1983 fins el 1985 es preparà el projecte de la primera fase, encara que ja funcionava la sala d'exposicions temporals. Finalment el 20 de maig de 1985, el museu obre les seves portes amb un primer muntatge museogràfic, que només abasta una part de la planta baixa (sales d'arqueologia), de l'eixida o cel ras del forat d'escala (sala de la vinya) i de la solana del primer pis (la taverna), d'això ara farà 10 anys. D'aquest espais només el destinat a la vinya ha desaparegut, romanent com a mostra dues interessants premses de vi: una de cargol de l'any 1789 i l'altra de palanca, de tradició medieval.

Aquesta etapa significarà la dissolució del grup Recerques, de la revista *Perxada*, etc., en definitiva l'inici de la desmobilització de la societat civil. Malgrat tot, el museu que s'anirà professionalitzant, mantindrà alguns elements d'interès popular, com quedarà palés en el muntatge de la segona fase, a l'any 1987, en la que van participar prop de 50 voluntaris. Aconseguint un interessant record: muntar un museu en una setmana i abaratir extraordinàriament els costos; òbviament el muntatge es feu seguint les directrius tècniques marcades en el projecte museogràfic. Per

aquest motius creiem que el museu és un fidel reflex de la societat arbucienca i un producte genuí de les avantguardes civils d'aquesta vila. És obvi que la simbiosi museu-societat, en aquest primers estadis era determinant i aquest fet ha marcat tota la idiosincrasia posterior del museu.

Aquesta segona fase que va abastar l'actual realització museogràfica, consistent en 14 sales i 42 vitrines, va tenir una inauguració de fort caire popular, en ser organitzada per l'ajuntament en el carrer i amb l'actuació del grup Tercet Tresset, esdevenint així un acte massiu.

No hi ha dubte que la primera pretensió del MEMGA, era la recuperació de la identitat, de la cultura pròpia, com a poble i com a nació, a través dels elements patrimonials i més concretament de patrimoni cultural, encara que sempre inserits dins d'un marc, d'un medi natural, que condicionava una evolució cultural.

ELS CONCEPTES MUSEOLÒGICS.

Però a mida que el museu avençava, calia un replantament teòric de la seva funció. Calia que l'objectiu primer del museu s'assolís bé, i que el museu no restés aïllat en una torre d'ivori, que s'impliqués en la societat del seu entorn, que intervingués directament en la dinamització social d'un territori, de manera que esdevingués una instal·lació socialment productiva. Cada vegada més es veia que la delimitació dels termes municipals, no era un territori natural, sinó que la zona d'intercanvis era més àmplia, per la qual cosa es tendia cada vegada més a fer del MEMGA, un museu de tot el Montseny.

La tradició dels museus territorials, locals i comarcals a Catalunya, era important i en aquesta tradició nosaltres hi connectàvem directament, per dret propi, però alhora arribaven de fora nous corrents que s'adaptaven a les nostres estructures. Nous corrents en les que el MEMGA s'incorporà. Ens refe-

rim bàsicament al museu concebut com a ens socials (museus de barris, museus comunitaris, museus de minories...) i en el nostre cas, a més, amb un fort compromís amb l'entorn. No hi ha dubte que l'ecomuseu, no tant com a forma, sinó com a concepte, s'esqueia plenament a les nostres necessitats. Per altra banda factors, diguem-ne territorials, ens impulsaven vers aquesta línia: els ecomuseus estaven de moda a Catalunya en el segon lustre dels anys 80, i en el nostre cas el Parc Natural del Montseny, s'havia agermanat amb el Parc Nacional de la Cévennes (1986), que havia aplicat, sota la direcció de G. COLLIN, un interessant model d'ecomuseu, el de Mont-Lozère. A partir de 1989 els contactes entre l'ecomuseu de Mont-Lozère i el Museu Etnològic del Montseny, arribaren al seu màxim, parlant-se fins i tot de la possibilitat d'agermanar-se, però en definitiva es considerà més interessant promoure l'agermanament de les viles més representatives dels dos parcs: Arbúcies i Florac, per això l'any 1989 es signaren els protocols d'agermanament. A partir d'aquesta data, el MEMGA, consolidà definitivament la seva vocació montsenyenca. Aquesta època també coincideix amb l'organització, conjuntament amb els Museus Comarcals de la Garrotxa del Congrés Català de Museus Locals i Comarcals. Posteriorment vingueren la coorganització de les jornades sobre gestió de la natura a la comarca de La Selva, juntament amb l'Associació de Naturalistes de Girona, de les segones jornades d'estudiosos del Montseny, juntament amb el Servei de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona, del Seminari sobre l'Home i el Medi... També consolidà la seva presència en els organismes del Parc, a través de la seva tasca, creiem que constructiva, en el Consell Consultiu d'un Parc Natural, com el del Montseny, sotmés a grans pressions, degut a la diversitat d'interessos presents a la muntanya, sovint antagònics.

Aquesta línia de pensament museològic, però ha anat evolucionant, en la dècada

dels noranta, vers a filosofies integrals i integradores del patrimoni, no només cultural, sinó natural, que ha tingut bona acollida en l'administració del Parc. És a dir, que actualment ens definiríem com un museu de la cultura d'un territori (des de la seva formació, fins al seu estat actual), entenent com a cultura tots els elements antròpics (arquitectura, utilitatge, art, folklore, fets històrics, llegendes, economia, tradicions, lleure...) donats en un sistema natural (ecosistema) concret, tenint en consideració la relació dialèctica entre ambdós, al llarg de tot el procés de formació d'aquesta cultura. Cal especificar també, que en cap moment parlem de sistemes tancats, sinó oberts a constants i enriquidores influències i intercanvis.

Del fet d'entendre que la cultura és viva i en constant formació, és des d'on s'esdevé un concepte viu del museu, preocupat per participar i incentivar la dinamització cultural del seu teixit social. Per aquesta raó el museu ha contribuït a l'acció cultural dels diferents col·lectius de la contrada, facilitant l'organització d'exposicions, preparant xerrades, taules rodones i curssets d'interès general (des de xerrades sobre el castell de Montsoriu, passant pel Parc Natural del Montseny, el catalanisme polític, la solidaritat amb el tercer món, fins a cursets sobre macramé, fotografia, cistelleria, tast de vins...).

DOCUMENTACIÓ, CONSERVACIÓ, INVESTIGACIÓ I DIFUSIÓ DEL PATRIMONI.

Però el museu també té com a finalitat primordial la de documentar i conservar els elements de la seva cultura. Per aquesta raó l'any 1987 es creà l'Arxiu Històric Municipal i l'any 1989 el Centre de Documentació del Parc Natural del Montseny. Finalment l'any 1992 s'inaugurà els magatzems, que permetien tenir per primera vegada totes les col·leccions perfectament documentades, localitzades, netejades i restaurades.

Per tal de palesar la idiosincràsia del MEMGA, aquest ha portat una política d'edicions centrades en la revista AIXA, que funciona a través de monogràfics, i que ja ha tret amb el present 7 números: el primer destinat a reflexionar sobre la realitat invertebrada de la Comarca de la Selva, el segon que recollia les actes del seminari sobre museus locals i comarcals, el tercer número era el recull bibliogràfic, sobre el Montseny, més exhaustiu fet fins aleshores; el quart es destinà a la música tradicional a recés de la muntanya, pensat davant la demanda generada per la celebració de la festa del fiabiol d'Arbúcies, paral·lelitzable a la de l'acordió diatònic d'Arsèguel. El cinqué número de la revista AIXA, recollí les ponències del seminari sobre l'Home i el Medi, el sisè donà una visió àmplia dels diferents models de museus etnològics o millor dit de la museologia etnològica, arreu del món i finalment aquest setè número que recull les actes dels dos seminaris duts a terme amb motiu de la celebració dels deu anys del museu, un sobre història local i l'altre sobre els museus a l'horitzó dels 2000. A través dels temes seleccionats a la revista podem veure les inquietuds del museu: el seu territori (Montseny, comarca de la Selva, història local), la seva cultura (Home i medi, música tradicional) i les tendències museològiques (museus locals i comarcals, la museologia etnològica i els museus a l'horitzó del 2000). De fet actualment s'estudia la possibilitat d'endegar una col·lecció de monografies locals, amb una extensió d'unes 80 pàgines, que donin sortida a diferents estudis, de manera que es doni sortida als grups d'investigadors i erudits locals que s'han anat vertebrant a l'entorn del museu. En aquest nivell no hem esmentat que una altra activitat important del museu és la d'investigació que l'ha portat ha mantenir, avui dia, quatre línies o projectes prioritaris:

Poblament antic de la vall d'Arbúcies, centrat en els jaciments arqueològics del mas de Can Pons, Torre de la Mora, Mas Buixalleu i Turó del castell d'Hostalric.

Castells del Montseny i la Selva, centrat bàsicament en el castell de Montsoriu.

El joc i el lleure tradicional, projecte impulsat per l'agrupació de Jubilats i Pensionistes d'Arbúcies, en el que a més de persones a títol individual hi participaren les escoles d'Arbúcies, el Consell de Jovent i l'Esplai Infantil.

Inventari del Patrimoni Etnològic del Montseny dins la línia d'inventaris de patrimoni etnològic que el Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana (CPCTPC) ha endegat. Aquest projecte, però encara està pendent d'aprovació per part del CPCTPC. Nogensmenys el MEMGA està disposat a treballar en aquesta línia, encara que l'esmentada aprovació no es produís, malgrat les importants limitacions que això implicaria.

Un element important per a proporcionar una bona oferta d'interès social, ha estat l'apartat de difusió i didàctica. Per aquest motiu, s'han posat a disposició del visitant escolar guiats, amb monitors especialitzats i quaderns de visita, una guia per al visitant especialment interessat... També s'han endegat una sèrie d'itineraris externs al museu, sota la denominació de Viu el Montseny per a tots els públics. En aquests itineraris els col·lectius poden veure el Montseny industrial, el Montseny natural, el Montseny rural, el Montseny monumental i el Montseny literari, en total 5 rutes, que aporten un bon coneixement del territori que abasta el Museu. Acompanyant i complementant aquesta oferta, s'han editat tríptics del museu, dels itineraris, s'ha assistit a fires d'ensenyament i de turisme a Barcelona i s'ha tret algun que altre anunci a la premsa comarcal i nacional.

L'activitat desplegada pel museu i la seva oferta museogràfica ha fet que aquest assolís la xifra de 14.983 visitants en l'exposició permanent i 16.028 en la temporal.

MODEL DE FUNCIONAMENT.

Tanmateix per tal d'explicar el grau de complexitat a què ha arribat el museu, desenvoluparem l'organigrama annex. El museu es distribueix actualment en tres grans àrees: l'estrictament **patrimonial**, l'**administrativa** i la **recepció**.

Àrea patrimonial

És la més complexa sense dubtes. Aquesta àrea patrimonial és divideix en tres apartats, el destinat al patrimoni *material*, el *documental* i l'àrea de *difusió*.

Patrimoni material.

Entenem com a àrea de patrimoni material tot el referent a les col·leccions de reserva o magatzems, a l'exposició permanent i a les temporals. Tot aquest conjunt de material ha de ser restaurat o consolidat a mida que entri, en la petita sala de restauració del museu. Posteriorment tots els objectes han de ser degudament documentats i estudiats.

Patrimoni documental

El MEMGA disposa de quatre elements de recollida d'informació o documentació, en funció amb el suport: *Arxiu Històric Municipal*, *Centre de Documentació*, *Secció Humanitats*, *del Parc Natural del Montseny*, *Biblioteca* i *Videoteca*. El tema d'arxiu d'imatges o arxiu fotogràfic està inclòs en l'Arxiu Històric i la cartografia en el Centre de Documentació.

Del correcte funcionament d'aquestes dues àrees (patrimoni material i documental) en depèn la bona qualitat i nivell, d'un àmbit totalment imprescindible per qualsevol museu: la investigació o recerca.

Àrea de difusió.

En els museus moderns, amb una forta vocació de servei i de rendibilitat social i política; l'àrea de difusió esdevé vital. En el MEMGA, aquesta àrea s'ha canalitzat vers

les següents funcions: promoció, didàctica i dinamització socio-cultural, aquesta darrera lògicament de la societat en la que el museu està inserit.

Àrea administrativa.

És la que garanteix el funcionament de tot l'organigrama, en tenir cura de la correspondència, seguiment de subvencions, actualització i realització de mailings, realització d'informes, control de visitants...

Àrea de recepció.

Aquest apartat el considerem d'especial importància perquè és la imatge externa del museu, del seu bon funcionament dependrà el grau de recepció i bona acollida social. Aquesta àrea disposa de tres apartats *botiga*, *vigilància* i *informació*.

Botiga.

La botiga és un servei important, no tan sols pel nivell d'ingressos que aporta al museu, que no és pas per menystenir, sinó també perquè posa a disposició dels interessats tot un seguit de publicacions especialitzades, que seria difícil trobar agrupades.

Vigilància

La funció de vigilància i de control de visitants és important per a garantir la bona conservació dels objectes exposats, malgrat tot el MEMGA, en aquest apartat no ha arribat a un nivell òptim, car a més de la vigilància de recepció hauria de disposar d'alguna altra persona que es mogués per les diferents plantes del museu, però malgrat tot, de moment, es cobreixen els mínims exigits.

Informació

És una de les funcions principals del Museu Etnològic del Montseny. El subministrament d'informació municipal i del Parc

Natural del Montseny, ha estat una de les tasques que més divulgació li ha donat.

En resum, en aquest article hem descrits el procés de formació del museu i les seves principals funcions a l'actualitat. Per tal de dur a terme tot aquest envol, el MEMGA, compta amb un pressupost total (inclòs inversions i sous) d'uns 20 milions de pessetes, a càrrec majoritàriament de l'ajuntament d'Arbúcies (12 milions), la resta ho aporten, per ordre de quantitat, a través de subvencions, quan es tracta d'altres administracions: El Servei de Museus de la Generalitat de Catalunya, la botiga del museu, les diputacions de Girona i Barcelona, el Consell Comarcal de la Selva i en ocasions l'INEM.

PROJECTES DE FUTUR

Nogensmenys el Museu Etnològic del Montseny és una entitat viva i els projectes de futur immediat que té plantejats són múltiples. Per enguany mateix està previst que l'administració del Parc Natural del Montseny, dugui a terme un muntatge multimèdia, dels tipus multivisió, sobre mites, tradicions i llegendes del Montseny a l'actual sala d'exposicions, que passarà a la planta de l'antiga segregació de La Gabella, coneguda com a Torre del Vent. També per enguany es duran a terme les obres de realització de l'ascensor, per tal d'eliminar barreres arquitectòniques i així acabar d'acomplir tots els requisits de la llei de museu. Altres projectes de futur immediat seran l'ampliació de les sales d'arqueologia destinades al mas ibèric de Can Pons i a Montsoriu i la reforma de l'Arxiu Històric Municipal. En aquest camp ja es preveu la possibilitat d'endegar un projecte de recollida d'informació, a través de microfilm, que pugui ser llegida amb el sistema de CD ROM. També de cara l'estiu s'haurà d'aprofundir en la línia marcada per la celebració dels 10 anys, amb la realització de sessions de ball de saló a la terrassa del museu, de concerts i cants corals. Final-

ment també per enguany o el proper 1996, estarà a punt el servei de bar del museu, a través de màquines de café i refrescs.

Aquesta diversitat de projectes, més els que hem anat exposat s'emmarquen perfectament en la línia museològica que hem anat descrivint. Esperem, però, que la mateixa vitalitat del museu faciliti la constant modernització dels criteris museològics, fent del MEMGA un museu viu, que cobreixi les necessitats que la seva societat li reclami en cada moment.

BIBLIOGRAFIA.

BOVER, A.; MATARÓ, M.; RUEDA, J.M.; TORT, S.: La Gabella Museu Etnològic del Montseny. *Contrades núm. 1, full Informatiu del Servei de Parcs Naturals*. Barcelona, Diputació de Barcelona, 1985.

LLOPART, D.: El nou Museu Etnològic del Montseny. *De Museus, núm. 2*. Barcelona, Servei de Museus de la Generalitat de Catalunya, 1989.

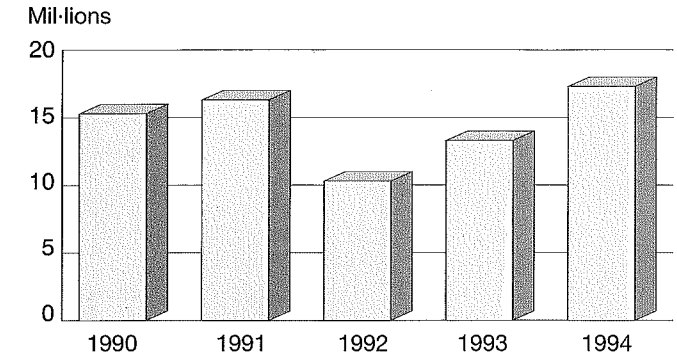
RUEDA, J.M.: *Guia de La Gabella, Museu Etnològic del Montseny*. Sant Hilari Sacalm, Museu Etnològic del Montseny, La Gabella i Ajuntament d'Arbúcies, 1988.

RUEDA, J.M.: Els museus locals i comarcals com a centres de dinamització cultural d'un territori. L'exemple de La Gabella, Museu Etnològic del Montseny. *Perspectiva escolar, núm. 151*. Barcelona, Rosa Sensat, 1991.

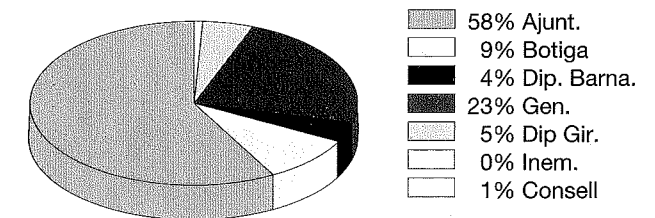
RUEDA, J.M.: La Gabella d'Arbúcies: un centre de recuperació del patrimoni del Montseny. *Monografies del Montseny, núm. 4*. Barcelona, Amics del Montseny, 1989.

RUEDA, J.M.: El Museu Etnològic del Montseny. Una experiència de preservació del patrimoni etnològic. *Revista d'Etnologia de Catalunya, núm. 1*. Barcelona, Departament de Cultura de La Generalitat de Catalunya, 1992.

EVOLUCIÓ DEL PRESSUPOST DEL MENGA

INGRESSOS DEL MENGA 1994

EVOLUCIÓ VISITANTS DEL MENGA

